

Asia: VN/35482/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Finlands kommunförbund kommenterar utkastet till regeringens proposition om en ny självstyrelselag för Åland ur kommunernas synvinkel.

LAGSTIFTNINGSBEHÖRIGHET

6 § Kommunal självstyrelse

I den föreslagna paragrafen regleras de åländska kommunernas självstyrelse och hur kommunerna kan åläggas uppgifter. I specialmotiveringarna nämns den grundlagstryggade finansieringsprincipen, det vill säga att kommunernas lagstadgade uppgifter inte får äventyra kommunernas möjligheter att självständigt besluta om sin ekonomi och egen förvaltning.

Kommunförbundet betonar vikten av att finansieringsprincipen förverkligas i praktiken när de åländska kommunerna åläggs nya eller utökade uppgifter. Kommunförbundet föreslår därför följande tillägg till paragrafens 2 mom.: ”När kommunerna åläggs uppgifter enligt lagtingslag eller riksdagslag ska lagtinget respektive riksdagen säkerställa att kommunerna har faktiska ekonomiska förutsättningar att klara av dem.”

FÖRVALTNING

44 § Överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter

Det föreslås en ny bestämmelse som motsvarar 124 § i grundlagen. Den föreslagna bestämmelsen reglerar villkoren för överföring av offentliga förvaltningsuppgifter och uppgifter som innebär utövning av betydande offentlig makt.

Kommunförbundet konstaterar att varken bestämmelsen eller dess specialmotiveringar innehåller en definition av offentlig förvaltningsuppgift eller utövning av betydande offentlig makt. Eftersom gränsdragningen mellan de två begreppen i praktiken kan vara otydlig, vore det viktigt att definiera dem i specialmotiveringarna. Exempel på en utredning som på ett förtjänstfullt sätt behandlar

frågan är Virkavastuu julkishallinnon muuttuvassa toimintaympäristössä, Niina Mäntylä ym, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:14.

SAMARBETSFORMER

I förslaget till kapitel 8 regleras olika samarbetsformer mellan Åland och riket.

Behovet av samarbete kommuner emellan kommer troligtvis att växa i framtiden på grund av den demografiska utvecklingen. Därför vore det viktigt att säkerställa möjligheterna till offentligrättsligt samarbete också mellan Ålands och rikets kommuner (och välfärdsområden). Kommunförbundet ser ett behov att reglera denna typ av samarbete i lagtingslag som antas med stöd av självstyrelselagen och föreslår att frågan behandlas i det fortsatta beredningsarbetet.

ÄRENDEN SOM GÄLLER EUROPEISKA UNIONEN

72 § Ålands deltagande i den nationella beredningen av ärenden som bereds vid Europeiska unionens institutioner

Den föreslagna paragrafen stadgar om Ålands deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden. Beslut som fattas inom EU har stor påverkan på kommunernas verksamhet. Eftersom EU-lagstiftningens betydelse för de åländska kommunerna kan vara annorlunda än för rikets kommuner bör de åländska kommunernas situation uppmärksammas särskilt när kommunala ärenden behandlas nationellt.

Kommunförbundet konstaterar att delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning (Kuthanek) med jämna mellanrum behandlar sådana EU-ärenden som berör kommunerna. Kommunförbundet föreslår därför att man i samband med den fortsatta beredningen av självstyrelselagen ser över behovet för Kuthanek att även beakta de åländska kommunerna, när EU-ärenden som berör kommunerna behandlas.

BESTÄMMELSER OM SPRÅK

87 § Språket i statliga digitala tjänster på Åland

Det föreslås en ny bestämmelse om statliga myndigheters skyldighet att göra digitala tjänster tillgängliga på svenska: När statliga myndigheter inför eller i grunden omarbetar digitala tjänster som ska användas av myndigheterna på Åland inom områden som hör till rikets lagstiftningsbehörighet ska tjänsterna göras tillgängliga på svenska.

Kommunförbundet understöder den nya bestämmelsen och konstaterar att den förtydligar statliga myndigheters språkliga skyldigheter gentemot åländska myndigheter. Ur de åländska kommunernas synvinkel är det avgörande för tjänstens användbarhet att den fungerar även på svenska. I förlängningen påverkar språket i de digitala tjänster som myndigheterna använder även informationen och servicen till kommunmedlemmar eller klienter.

Den nya förtydligande bestämmelsen behövs, eftersom situationen idag inte är tillfredsställande. Ett exempel på det här är det enspråkigt finska ärendehanteringssystemet för utlänningsärenden UMA, som också används av åländska kommuner.

Att statliga myndigheters digitala tjänster som ska användas av kommunala myndigheter görs tillgängliga på svenska gynnar även de tvåspråkiga kommunerna på fastlandet, i synnerhet de kommuner som har svenska som arbetspråk eller som har svenskspråkiga enheter.

90 § Språkliga rättigheter vid de åländska myndigheterna

Det föreslås en ny bestämmelse om individens rätt att av en åländsk myndighet bli bemött på ett språk hen förstår i ärenden som avgörs av en åländsk myndighet och som gäller tvångsåtgärder eller ingrepp i personlig frihet eller integritet. Vid behov kan myndigheten använda tolkning eller översättning.

Bestämmelsen omfattar även kommunala myndigheter på Åland. Kommunförbundet konstaterar att bestämmelsen i praktiken kan komma att tillämpas av kommunala myndigheter exempelvis om myndigheten vidtar tvångsåtgärder inom socialvården, såsom inom äldreomsorgen eller servicen för personer med funktionsnedsättning.

Bestämmelsen har likheter med 10 § 2 mom. i språklagen och 26 § i förvaltningslagen, som båda gäller ärenden som inleds av en myndighet. Den föreslagna bestämmelsen i självstyrelselagen innehåller däremot inget omnämnande om att ärendet skulle inledas av en myndighet.

Kommunförbundet föreslår därför ett förtydligande om att individen har rätt att bli bemött på ett språk hen förstår i sådana ärenden som en åländsk myndighet inleder och som gäller tvångsåtgärder eller ingrepp i personlig frihet eller integritet.

95 § Föreskrifter och information på svenska

I 95 § stadgas om myndighetsföreskrifter och information på svenska. I 3 mom. föreslås ett stadgande om att föreskrifter och anvisningar ska gälla som original när de har utfärdats av en myndighet eller på uppdrag av myndigheten översatts av en auktoriserad translator.

Kommunförbundet understöder förslaget till 3 mom. och konstaterar att det motsvarar innehållet i 21 § i språklagen. Kommunförbundet betonar att bestämmelsen är väsentlig för tillgodoseendet av individens rättsskydd och framhåller betydelsen av god kvalitet på översättningen.

SÄRSKILDA BESTÄMMELSER

101 § Offentlighet och sekretess

Paragrafen innehåller förslag till nya bestämmelser om utlämning av sekretessbelagda handlingar mellan riket och Åland.

Kommunförbundet håller med om att det finns behov att tydligare reglera hur åländska myndigheter och myndigheter i riket ska ha rätt att få och lämna ut sekretessbelagda uppgifter till varandra. I självstyrelselagen är det dock inte möjligt att ålägga rikets myndigheter skyldigheter att lämna ut sekretessbelagda uppgifter. Formuleringarna i momentet kan däremot tolkas som om så vore fallet. Kommunförbundet anser därför att förslaget till 1 mom. är otydligt och ger utrymme för missförstånd.

Eftersom rikets myndigheters rätt att lämna ut uppgifter fortsättningsvis regleras i riksdagslag och åländska myndigheters rätt att lämna ut uppgifter regleras i lagtingslag, ifrågasätter Kommunförbundet huruvida 1 mom. överhuvudtaget behövs. Kommunförbundet föreslår att paragrafförslaget i sin helhet noggrant ses över i den fortsatta beredningen.

Myllymäki Juha
Suomen Kuntaliitto ry

Lindholm Johanna
Suomen Kuntaliitto ry.